

ΔΙΑΤΗΡΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΥΓΙΗ: ΣΩΖΟΝΤΑΣ ΖΩΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

European Center for
Not-for-Profit Law

ICNL
INTERNATIONAL CENTER
FOR NOT-FOR-PROFIT LAW

Αυτή τη στιγμή, η απόκριση στον COVID-19 αποτελεί προσπάθεια που απαιτεί την αμέριστη προσοχή των κυβερνήσεων και των λαών σε ολόκληρο τον κόσμο. Σε αυτή την έκτακτη ανάγκη, το ICNL και το ECNL προσφέρουν αυτόν τον οδηγό προς τις αρχές που πασχίζουν να προστατεύσουν τις ανθρώπινες ζωές σε ισορροπία με την ευθύνη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας, βασιζόμενοι στις διεθνείς υποχρεώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτός ο οδηγός αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης πρωτοβουλίας από το ECNL/ICNL να στηρίξουν προσεγγίσεις αντιμετώπισης του COVID-19 που βασίζονται στα ανθρώπινα δικαιώματα, προστατεύοντας παράλληλα τις ελευθερίες του συνέρχεσθαι, συνεταιρίζεσθαι, έκφρασης και συμμετοχής.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΤΑ ΚΡΑΤΗ

- 1. Να αναγνωρίσουν ρητά την ακριβή φύση της απειλής.** Παρ'όλο που ο COVID-19 αποτελεί πρόκληση, δεν απαιτούν όλες οι πλευρές του έκτακτη απόκριση. Όταν τα κράτη κηρύσσουν κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω COVID-19, πρέπει να διατυπώσουν με σαφήνεια τις απειλές (φύση και μέγεθος) που η κατάσταση έκτακτης ανάγκης καλείται να αντιμετωπίσει.
- 2. Να προσαρμόσουν τους περιορισμούς και να διασφαλίσουν ότι όλοι οι περιορισμοί σε δικαιώματα και ελευθερίες είναι αναγκαίοι και αναλογικοί προς την κατάσταση.** Τα μέτρα απόκρισης στον Covid-19 πρέπει να είναι σχεδιασμένα με ένα τέτοιο τρόπο ώστε να ελαχιστοποιούνται οι περιορισμοί σε δικαιώματα και ελευθερίες. Όταν τέτοιοι περιορισμοί είναι απαραίτητοι, μία θεμελιώδης προϋπόθεση είναι όλα αυτά τα μέτρα να περιορίζονται στο βαθμό ακριβώς που απαιτείται από την έκτακτη ανάγκη και να είναι αναγκαία για να αποκριθούν σε έναν πραγματικό, σαφή, παρόντα ή επικείμενο κίνδυνο.
- 3. Να κηρύξουν δημοσίως κατάσταση έκτακτης ανάγκης και όσα μέτρα περιορίζουν δικαιώματα και ελευθερίες.** Η διακήρυξη πρέπει να γίνει από μία σαφή και προσβάσιμη πηγή και να είναι διαθέσιμη και κατανοητή στο ευρύ κοινό. Όλα τα μέλη της κοινωνίας πρέπει να είναι σε θέση να κατανοούν τα μέτρα, τους λόγους υιοθέτησής τους και να είναι σε θέση να συμμορφωθούν με αυτά ή να θέσουν υπό αμφισβήτηση τις αποφάσεις και πράξεις του κράτους.
- 4. Να υιοθετήσουν βραχυπρόθεσμα μέτρα με δυνατότητα επανεξέτασης.** Εκτεταμένες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και παρατεταμένα μέτρα συσχετίζονται με περισσότερα περιστατικά παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όσο πιο μακρά ή εδραιωμένη είναι η κατάσταση έκτακτης ανάγκης, τόσο πιο στενά είναι τα όρια άμυνας του κράτους. Τα κράτη πρέπει τότε, όπου είναι δυνατόν, να υιοθετήσουν βραχυπρόθεσμα, ανανεώσιμα μέτρα και να συμπεριλάβουν αυτόματες ρήτρες λήξης ισχύος.

“Ο COVID-19 είναι μια δοκιμασία για τις κοινωνίες μας, και όλοι μαθαίνουμε και προσαρμοζόμαστε αποκρινόμενοι στον ιό. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα πρέπει να είναι κεντρικά σε αυτή την προσπάθεια, όχι σε δευτερεύουσας σημασίας. Απαγορεύσεις κυκλοφορίας, καραντίνες και άλλα τέτοιου είδους μέτρα για να περιοριστεί και να καταπολεμηθεί η εξάπλωση του COVID-19 θα πρέπει πάντα να εκτελούνται με αυστηρή συμφωνία με τις αρχές ανθρωπίνων δικαιωμάτων και με τέτοιο τρόπο που να είναι αναγκαία και ανάλογα του εκτιμώμενου κινδύνου-αλλά ακόμα και όταν είναι, μπορεί να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στις ζωές των ανθρώπων.”

**Υπατος Αρμοστής των
Ηνωμένων Εθνών για τα
Ανθρώπινα Δικαιώματα**

- 5. Να σέβονται πάντα τις αρχές νομιμότητας και του κράτους δικαίου.** Θεμελιώδεις προϋποθέσεις δίκαιης δίκης, τεκμηρίου αθωότητας και δέουσας δικαστικής διαδικασίας πρέπει να συνεχίσουν να υπάρχουν και να είναι σεβαστές στη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης για όλους τους ανθρώπους. Εισαγωγή νέων ποινικών αδικημάτων ή επιβολή τους μέσω ποινικής δίωξης θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί μόνο ως έσχατη λύση.
- 6. Να παρεκκλίνουν επισήμως από τις υποχρεώσεις τους απέναντι στις συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων.** Όταν ένα κράτος περιορίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες, πρέπει να στείλει επίσημη ανακοίνωση παρέκκλισης στους σχετικούς φορείς της συνθήκης για να διασφαλίσει τη διαφάνεια και την υποχρέωση λογοδοσίας για τις πράξεις του απέναντι στους διεθνείς οργανισμούς.

Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο των Διεθνών Κανόνων Υγείας απαιτεί από τα κράτη να εφαρμόσουν Κανόνες με απόλυτο σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στα ανθρώπινα δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίες των ατόμων, και να εξασκούν τις εξουσίες τους σχετικά με την υγεία με διαφανή και μη μεροληπτικό τρόπο. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας δηλώνει ότι οι βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και υγείας περιλαμβάνουν υποχρέωση λογοδοσίας, ισότητα, μη διάκριση και συμμετοχή. Ουσιαστική συμμετοχή, ως στοιχείο προσέγγισης βασισμένης στα ανθρώπινα δικαιώματα, σημαίνει τη διασφάλιση του ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη της χώρα-συμπεριλαμβανομένων μη κρατικών φορέων όπως Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις-εμπλέκονται ουσιαστικά σε όλες τις φάσεις του προγραμματισμού, εκτίμησης, ανάλυσης, σχεδιασμού, εφαρμογής, επίβλεψης και αξιολόγησης. Η συμμετοχή είναι σημαντική για τη λογοδοσία, επειδή παρέχει ασφαλιστικές δικλείδες που δεν επιτρέπουν στην ενιαία ηγεσία να ασκεί εξουσία με αυθαίρετο τρόπο.

**ΠΟΥ Αρχές Ανθρώπινων
Δικαιωμάτων**

ΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΤΑ ΚΡΑΤΗ

- 1. Να χρησιμοποιούν τα μέτρα έκτακτης ανάγκης για να στοχοποιούν συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού- όπως μετανάστες ή πρόσφυγες, οργανώσεις κοινωνίας πολιτών ή υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων.** Τα κράτη πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα μέτρα που λαμβάνονται, δεν έχουν δυσμενείς επιπτώσεις σε μειονότητες και ευπαθείς ομάδες (συμπεριλαμβανομένων γυναικών και παιδιών) ή θρησκευτικές, εθνικές ή προσδιοριζόμενες εθνικά ομάδες με επιλεκτικό ή μεροληπτικό τρόπο. Τέτοια μέτρα δε θα πρέπει να στοχοποιούν οργανώσεις κοινωνίας πολιτών ή υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- 2. Να μην υιοθετούν υπερβολικά ή κατασταλτικά μέτρα που θα συντρίψουν αντιδράσεις.** Όλα τα μέτρα πρέπει να απαιτούνται αυστηρά από τις συγκεκριμένες επείγουσες καταστάσεις που προκύπτουν από την πανδημία και να αποκρίνονται σε αυτές με αναλογικό τρόπο.
- 3. Να μην περιορίζουν δικαιώματα βάσει συνθηκών που δεν μπορούν να περιοριστούν ή να ανασταλούν.** Ανεξάρτητα από το μέγεθος ή την πηγή της κρίσης, οι ακόλουθες υποχρεώσεις βάσει συνθήκης του κράτους είναι अपαραβάτα ακόμα και σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης: το δικαίωμα στη ζωή, ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, ελευθερία από βασανιστήρια, απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση, δουλεία, φυλάκιση λόγω αδυναμίας εκπλήρωσης συμβατικών υποχρεώσεων και εφαρμογής εκ των υστέρων νόμων.
- 4. Να μην περιορίζουν δικαιώματα που έχουν σαφώς καθιερωθεί ως απόλυτα στο διεθνές δίκαιο.** Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών διακηρύσσει ότι κάποιοι περιορισμοί στην κρατική συμπεριφορά είναι απόλυτοι ακόμα και σε περιόδους έκτακτης ανάγκης, όπως οι υποχρεώσεις του ανθρωπιστικού δικαίου και απαγορεύσεις ομηρίας, η επιβολή συλλογικών τιμωριών, αυθαίρετα στερώντας τους ανθρώπους από την ελευθερία και η παρέκκλιση από τις θεμελιώδεις αρχές της δίκαιης δίκης, συμπεριλαμβανομένου του τεκμηρίου αθωότητας.

- 5. Να μην σχεδιάζει και υιοθετεί μακροπρόθεσμα μέτρα.** Κάθε μέτρο έκτακτης ανάγκης που λαμβάνεται πρέπει να είναι όσο το δυνατόν λιγότερο παρεμβατικό για να επιτύχει το σκοπό του, συμπεριλαμβανομένης της διάρκειας. Όπου η διάρκεια των διαζουσών συνθηκών είναι άγνωστη, τα μέτρα πρέπει να είναι βραχυπρόθεσμα με δυνατότητα ανανέωσης.
- 6. Να μην περιορίζει τα διορθωτικά μέτρα για παραβάσεις δικαιωμάτων και ελευθεριών.** Ακόμα και αν ένα κράτος εισάγει ρυθμίσεις για τη λειτουργία των διαδικασιών του κατά τη διάρκεια της έκτακτης ανάγκης, πρέπει να παρέχει αποτελεσματικά διορθωτικά μέτρα για παραβάσεις δικαιωμάτων και ελευθεριών, όπως πρόσβαση σε δικαστικές διαδικασίες.

Πηγές και νομική βάση

UN International Covenant on Civil and Political Rights, Article 4;

UN Human Rights Committee general comment No. 29;

UN Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, *The human rights challenge of states of emergency in the context of countering terrorism*, A/HRC/37/52;

International Health Regulations 2005. 2nd ed. World Health Organization; 2008.